

Aanbevelenswaardig: Febe de diaken

‘Ik beveel onze zuster Febe bij u aan, die in dienst staat van de gemeente in Kenchreeën. Ontvang haar in de naam van de Heer, op een wijze die bij de heiligen past. En sta haar bij wanneer ze uw hulp ergens voor nodig heeft, want ze is velen tot steun geweest, ook mij.’

(Romeinen 16:1-2)

Welke functie had Febe als diacones in de gemeente van Kenchreeën? Is dat te vergelijken met een vrouwelijke ambtsdrager die als diaken fungeert? De ambten in de vroegchristelijke kerk hadden een ander patroon dan wij vandaag gewend zijn. Zo hadden diaconessen een geheel eigen plaats. Wat maakt zuster Febe zo aanbevelenswaardig?

Officiële functie

Febe is een Griekse naam. Zij is vernoemd naar een godin Phoebe, ook wel Diana genoemd. En haar naam betekent: helder(e uitstraling) of rein. Het zal vast geen Jodin zijn geweest, want ouders zullen hun dochter niet vernoemd hebben naar een Griekse godin. Febe komt uit Kenchreai. Dat ligt dicht bij de havenstad Korinte aan de kust (Golf van Saron). Hoe ze tot geloof is gekomen en wanneer precies, is onbekend. Haar zelfstandigheid blijkt uit het feit dat ze reizen maakt van Griekenland naar Rome. Zij zou een zakenvrouw kunnen zijn, zoals Lydia die handelde in purper.

Deze Febe is *diaken* van de gemeente van Kenchreeën. Bewust zeg ik niet ‘diacones’. Want Paulus gebruikt een mannelijke aanduiding: *diakonos*. Zij deelt de titel met mannelijke diakenen, die Paulus in Filippenzen 1:1 en 1 Timoteüs 3 noemt. Dit als aanduiding van een officiële functie naast *episkopos* (oudste).

Febe heeft een erkende taak en functie in de gemeente van Kenchreeën, dus een ambt. Een positie die wordt gekenmerkt door het bieden van hulp: hand- en spandiensten verrichten. Zij is officiële vertegenwoordiger of afgezant van deze gemeente.

Zoals Paulus dienaar (*diakonos*) van Christus/God genoemd wordt, zo is Febe dat ook, in het bijzonder van die gemeente. In de eerste christelijke kerk had je een raad van oudsten (mannen als leidinggevend) die werden bijgestaan door *diakonoï*, dit waren blijkbaar zowel mannen als vrouwen (Van Bruggen).

Aanbeveling

Febe wordt eveneens ‘zuster’ genoemd, wat kan duiden op een titel van medewerker, zoals ook Sostenes, Timoteüs, Tychikus en Onesimus ‘broeder’ worden genoemd, als medewerkers en briefkoeriers. Van Epafroditus wordt gezegd: mijn broeder, medewerker, en medestrijder (Fil. 2:25). Zo is Febe zuster. Zij kan, gezien het slot van de brief, heel goed koerier geweest zijn. Febe komt naar Rome in de hoedanigheid van officieel afgevaardigde, agent van de gemeente om de brief te overhandigen. Maar dat niet alleen. Daar hoorde ook bij dat ze toelichting moest

geven. Om de brief over te brengen en van verdere informatie te voorzien, krijgt Febe die uitgebreide aanbeveling mee. Paulus doet dat volgens een standaardterminologie in de papyrusrollen: ik *beveel haar aan*. Daarmee wordt een rol bevestigd: het bezorgen van de brief en het verstrekken van de bijbehorende informatie. Dat was geen geringe taak gezien de gevoelige onderwerpen in de brief.

Paulus roept de gemeente van Rome op haar te ontvangen in de naam van de Heer, op een wijze die bij christenen past. Liefdevol dus en erkenningsvol. Ga niet roepen: 'Wat moet die vrouw hier? Wat komt zij hier doen? Wat is die geëmancipeerd...?' Geef haar een warm welkom, begroet haar vriendelijk. Maak dankbaar gebruik van haar diensten. Aanvaard haar volledig, zodat ze gelegenheid krijgt haar taak uit te voeren en haar gaven te ontplooiën.

Open functie

Nu wordt bij diaken of diacones meestal meteen gedacht aan barmhartigheidswerk, omdat in de loop van geschiedenis dit zo ontwikkeld is. Vervolgens wordt dat terug geprojecteerd: Febe was waarschijnlijk een armenverzorgster, zij heeft liefdemaaltijden georganiseerd als gastvrouw, een project opgezet voor daklozen in Kenchreeën et cetera.

Dat kan best ook tot haar functie hebben behoord. Maar het hoeft niet perse werk van barmhartigheid te zijn.

In het woord *diakonia* (Collins) klinkt oorspronkelijk in het vroegchristelijke gebruik de gedachte van liefde een toewijding *niet* mee. Sommigen leggen zelfs een link met de etymologie van

het woord, in de betekenis van 'door het stof gaan' (dia = door(heen), konos = stof). Een diaken of diacones dient voor alles, helpt en doet ondersteunend werk. Dat kan barmhartigheidswerk zijn, financieel of materieel. Maar het kan evengoed pastoraal werk zijn. Dit was toen

nog niet zo onderscheiden. Zo deden de aangestelde diakenen uit Handelingen 6 ook het werk van een evangelist (Stefanus).

Alles wat vandaag in een christelijke gemeente gebeurt door zowel mannen als vrouwen, zou toen hoogstwaarschijnlijk benoemd zijn als de functie van een diaken, een helper of helpster. Neem functies als catecheet, psychopastoraal medewerker, notulist(e), wijkcoördinator of -trice, organiseren

Geen geringe taak

van maaltijden, jeugdwerk-, evangelisatie-, liturgie- of beroepingscommissie. Dat zijn allemaal *helpende functies* die in de dagen van Paulus het werk van een diaken (m/v) genoemd zouden worden.

Febe viel op en had de gemeente van Christus al goede diensten bewezen.

Op allerlei terrein kon zij worden ingeschakeld. Zij heeft haar functie waargemaakt in haar daden, en haar sporen verdiend. Een hulpvaardige vrouw, die van wanten weet. En men was in Kenchreeën bereid deze diaken af te staan voor het zendingswerk en kerkelijk opbouwwerk in Rome.

Mogelijk is Paulus bezig om concrete stappen te zetten ter voorbereiding van de missie in Spanje. Het plan voor zendingswerk in Spanje vereiste samenwerking van vele gemeenten. Zij moeten in Rome Paulus voorzien van middelen: geld, begeleiders, vertalers, vervoer et cetera. Het lijkt er sterk op, dat de gemeente van Kenchreeën haar bijdrage leverde door Febe als haar vertegenwoordiger deel te laten nemen aan deze missie. Ook andere gemeenten hadden mogelijk al medewerkers naar Rome gestuurd. Vandaar dat ook Prisca en Aquila en het apostelen-echt paar Andronikus er waren.

Beschermvrouw

Velen is Febe tot *steun* geweest, ook de apostel Paulus heeft blijkbaar veel aan haar gehad. Een vrouw op wie je kunt bouwen en aan wie je werk kunt toevertrouwen. Er is iets bijzonders met dat woord *steun* (*prostat*). Dat wordt wel weergegeven met het Latijnse woord *patrona/patrones*. Eigenlijk heeft Paulus het dan over het werk van een curator, een voogd of een beheerder van goederen. Deze kon

zijn invloed aanwenden op sociaal, financieel of juridisch terrein. De patroon of patrones verleende financiële of juridische hulp of bijstand (HSV). Een behoorlijk prestigieuze titel. Febe zou zelfs een leidinggevende functie hebben, vergeleken bij Paulus! Of zelfs leider zijn van een christelijke huisgemeente, zoals Nymfa (vgl. Kol. 4:15)?

Maar dat is niet Paulus' argument. Zij *helpt* anderen in de vroegchristelijke beweging en niet omdat zij een leiderschapsfunctie heeft, wordt zij aanbevolen. Eerder valt te denken aan prominente en welgestelde weldoeners, die anderen begunstigen in tal van situaties: gastvrijheid, advies, toegang tot sociale netwerken en materiële ondersteuning. De benaming *prostatitis* is meer in het algemeen die van weldoener en sponsor, supporter. Die wordt gebruikt in de context van het verzorgen en ondersteunen van een vader door een zoon. In relatie van hulp bieden in de familie ten opzichte van familieleden, garant en borg staan. Het is een prestigieuze benaming, die waarschijnlijk haar status en statuur weergeeft. Haar hulp was substantieel. Er is geen sprake van connotaties van ondergeschiktheid. Er bestond ook een relatie tussen een vrouwelijke weldoester en een mannelijke ontvanger, vanuit vriendschap.*

Dit alles past bij de vrouwen die Jezus dienen met haar bezit (Luc. 8:1-3); de moeder van Marcus (Hand. 12:12); Lydia de zakenvrouw die haar huis beschikbaar stelt (Hand. 16); Nymfa en de gemeente die bij haar thuis samenkomt (Kol. 4:15); Euodia en Syntyche (Fil. 4:2-3) en de vrouw in 2 Johannes :10.

Febe is velen tot steun geweest. De godin Phoebe werd wel genoemd: *Cu-ratrix*, *Beschermvrouw*, steun en toeverlaat! Paulus maakt subtiel gebruik van dat woord. Febe is de godin Phoebe als schutsvrouwe kwijtgeraakt. Maar dankzij de genade van Christus is zij zelf beschermvrouw geworden (Van Bruggen). Zij is een echte Febe, een steun en toeverlaat voor menigeen. Een beschermengel, zo wordt ze ook wel genoemd, deze hulpvaardige diaken.

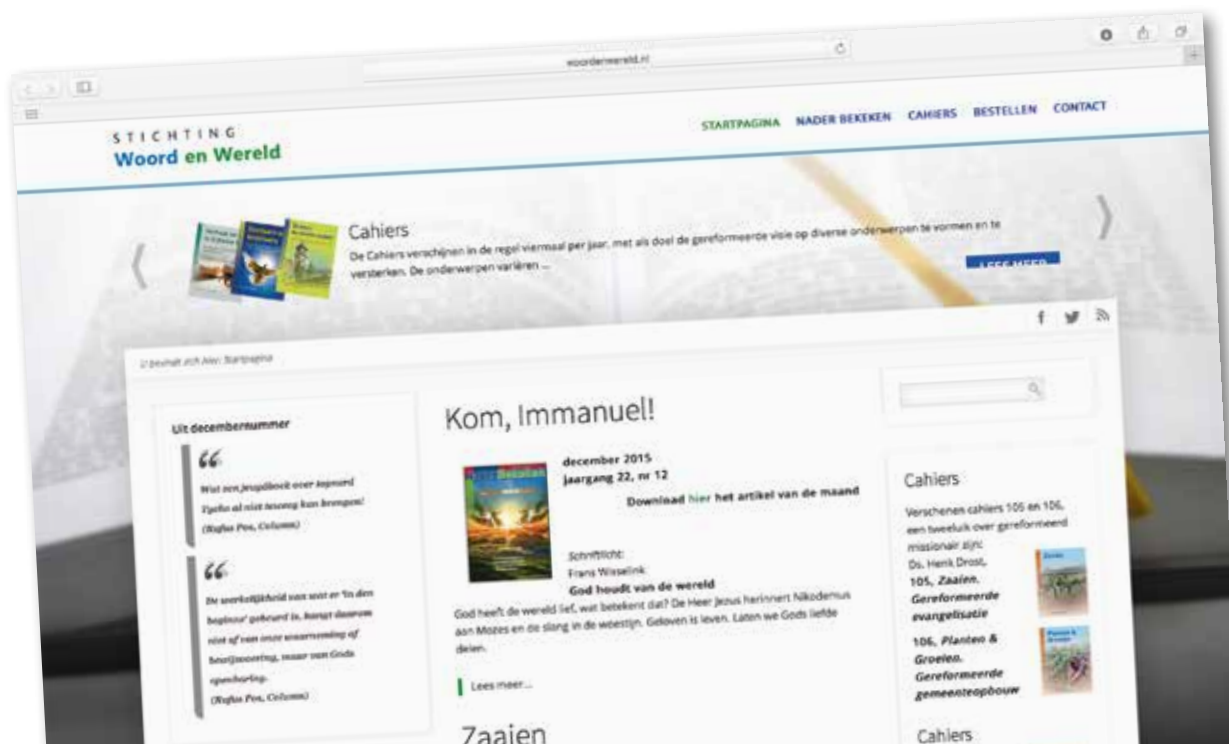
Veel meer van deze verantwoordelijke vrouwen waren actief in de vroegchristelijke kerk, zoals Sophia. Op haar graf

uit de vierde eeuw staat de volgende tekst:

Hier ligt de slavin en bruid van Christus, Sophia, de diakonos, de tweede Febe, ontslapen in vrede...

Noot:

- * A. Merz, 'Phöbe, Diakon(in) der Gemeinde von Kenchreä – eine wichtige Mitstreiterin des Paulus neu entdeckt', in: A. von Hauff (ed.), *Frauen gestalten Diakonie*. 1. 'Von der biblischen Zeit bis zum Pietismus', Stuttgart 2007, p. 125-140.

www.woordenwereld.nl

Kijk eens op onze website! Niet alleen over de laatste nummers van Nader Bekeken, maar ook over de nieuwste cahiers is de nodige informatie te vinden. Uit het nieuwste nummer van Nader Bekeken kun je zelfs direct een (deel van een) artikel downloaden. Verder zijn de nummers die langer dan een jaar geleden zijn verschenen, als pdf beschikbaar. Ook is er een uitgebreide zoekfunctie, zodat heel gemakkelijk allerlei onderwerpen waarover iets geschreven is, te vinden zijn.